

VESTI z GORIŠKE GA

Borba delovnega človeka

Zapostavljanje delavca in kmeta ne dela časti državi

Bolj kot drugod v Italiji je na Goriškem najbolj odjeknila v naših srcih tragična usoda domačih brezposelnih, ki jih je polnih enajst tisoč na komaj sto trideset tisoč prebivalstva. Pozanimali smo se od blizu za položaj teh nesrečnežev in se še enkrat prepričali, da vlada pri njih v največ primerih tako beda, ki vodi brezdomstvo v obup. Ni čuda, če se tatvine pojavljajo vedno bolj pogosto in če se mladina nagiba na stranpota, ki so daleč od poštenosti in človeške ter socialne omike.

Človeško telo zahteva vsakdanji kruh in tako tudi duša vsakdanjo hrano! Ni izgovora, ki bi opravičil upravna pravila obstoječega gospodarsko-socialnega reda, ki so za našo sodobnost in v naših razmerah neprikladna in zgrešena, ker ne upoštevajo nujne zahteve, da morajo zagotoviti vsakemu človeškemu bitju vsakdanjo hrano! Razkosje in razne socialne razlike so lahko dovoljene samo v primeru, da so vsi državljani nasičeni, oblečeni, obuti in pod svojo streho. V nasprotnem primeru so vredne obsojbe, ker žalijo človečansko dostojanstvo in podpirajo ter vzdržujejo krivico.

Nič ni hujšega za delavca in njegovo družino kot, da se čutila ponižana pred ljudmi zaradi njihove gospodarske nezmožnosti in socialne manjvrednosti! Poleg tega pa še beda in stradanje, ki netihta bolezen, vzbujata jezo in silita k socialnemu uporu. Pa njihovi otroci? Kako naj otroci vzljubijo človeško družbo in spoštujejo svojega bližnjega, če so prav oni prvi ponižani od te družbe in pred svojimi bližnjimi? Kako naj otroci verujejo v resničnost nauka, ki ga slišijo v šoli, če pa za nauk ne odgovarja resničnemu trdemu položaju njihove družine? Otroci gledajo naravnost v obraz svojih staršev in berejo iz njega kruto resnico! Tako zaidejo eni na pot obupa, zanemarjenosti in zločina, drugi pa, bolj občutljivi in duševno krepki, se lotijo upornih misli in dela ter si zaželijo tak družabni in gospodarsko-socialni red, ki trenutno zadosti njihovim nujnim potrebam in željam, ter pozabijo na tiste nauke poštenosti in pravičnosti, ki so jim jih drugi sicer pridigali, samo pa jih niso spoštovali in uveljavljali napram njim, ko so že v otroških letih trpeli.

Stotine in stotine delavcev in delavk je bilo v zadnjih tednih vrženih na cesto. Ostali so brez službe in brez kruha zase in za svoje otroke. Tako so spet nove družine v pomanjkanju in celo v bedi!

Pa pogledimo, kaj pravijo zakoni. Člen 3. ustave se glasi dobesedno: »Vsi državljani imajo isto socialno dostojanstvenost in so pred zakonom enaki, brez razlike na spol, raso, jezik, veroizpoved, politično mišljenje ter na osebni in socialni položaj.

Naloga republike je, da odpravi nedostatke gospodarskega in socialnega značaja, ki z dejanskim ovrnjenjem svobode in enakopravnosti državljanov preprečujejo polni razmah človeške osebnosti in dejansko udejstvovanje vseh delavcev v politični, gospodarski in socialni organizaciji države.

Člen 4. iste ustave pa zagovarja, da: »Republika priznava vsem državljanom pravico do dela in ustvarja pogoje, ki naj to pravico tudi dejanski ostvari. Vsak državljan je dolžan, da se po svojih zmožnostih in po svoji prosti izbiri ukvarja s kakim delom ali udejstvovanjem, ki naj pomagata h gnetnemu in duševnemu napredku.

Člen 30. pa nalaga staršem dolžnost do njihovih otrok in predpisuje: »Starši so dolžni svoje otroke, tudi nezakonske, vzdrževati, dati jim pouk in jih vzgojiti. V primeru, da starši tega ne zmorejo, poskrbi zakon, da se te dolžnosti izpolnijo.

In končno člen 38. ustave, ki doleča, da: »Vsak državljan, ki je za delo nezmožen in je brez sredstev za življenje, ima pravico do vzdrževanja in socialne pomoči.« Defavci imajo pravico, da se primeroma z njihovimi življenjskimi potrebami zavarujejo za primer nezgode, bolezni, pahljenosti in starosti ter neprostovoljne brezposelnosti.

Ne moremo reči, da niso vsa ta določila res lepa in odgovarjajoča zahtevam človeške družbe in delavca na splošno. Le škoda, da se ta določila v bistvu ne spoštujejo in dejanski ne uveljavljajo. Dva milijona brezposelnih v državi sta najboljši dokaz, da se v državi ne spoštujejo in ne uveljavljajo gori-

navedena določila ustave, ki je temeljni zakon države. Res je, da prejemajo brezposelni neke vrste podporo, toda ta podpora je tako nizka, da od daleč ne zadostuje potrebam človeka in njegove družine. Zato so vsa omenjena določila ustave le »blesk na papirju. Dajmo tema dvema milijonoma brezposelnim čustiti omenjene člene ustave in prejeti bošilo najhujše odgovore na račun države.

In vendar leži v bankah toliko nakopičenega denarja, da bi z njim z lahkoto rešili krizo brezposelnosti, če bi se le to bogastvo usmerilo v plodno delo namesto v šrambo v banke na nizke obrestne mere!

Denar v bankah namesto v delu je prava dejanska ovira za polni gospodarski razmah in tudi za pobijanje brezposelnosti. To oviro mora vlada po določitih člena 3. ustave odpraviti!

Ne mislim na majhne zneske denarja, ki ga srednji sloji hranijo na bankah in ki predstavlja prihranke na zaslužku od poštenega dela, ampak na veliki kapital, ki ga lahko spravimo v delo.

Odpraviti je treba tudi kopičenje zaslužka na razne za naše čase in razmere nedopustne načine. Kdor ima zagotovljen zadostni vsakdanji kruh, naj ga ne jemlje drugim z iskanjem novih osebno neupravičenih dohodkov.

Kaj velja za delavca, velja v gotovem oziru za kmeta, ker je tudi kmet zapostavljen v pravici do dostojnega življenja. Dohodki od dela ne odgovarjajo niti na kmetih stroškom za obdelovanje zemlje. Kmetu se pridelki plačujejo v nekaterih ozirih, kot na primer sadje, tudi po petkrat nižji ceni, kot jo mora potrošnik plačati na trgu! Kmetu je treba nuditi tudi brezobrestna in dolgoročna posojila in ga do gotove mere oprostiti davkov. Zakon za pomoč kmetom, ki smo ga pred kratkim omenili v našem listu, ne zadošča, ker nudi

denarno posojilo s 3 odst. obrestmi in še to preveč kratkoročno. Ta zakon utegne koristiti velikim obsežnim kmetijam in ne tudi malim kmetom, kot jih je pri nas večina.

Vsako opravičevanje vlade in odgovornih gospodarskih krogov je glede brezposelnosti, ki vedno ostreje zajema našo deželo, nova krivica, ki se dela brezposelnim, ker kapitala ne primanjkuje in možnosti za njegovo koristno in plodno zaposlitev tudi ne!

Industrijalec Marzotto, s katerim vsi vemo, kako modro upravlja svoja imetja in kako pošteno in častno skrbi za vse svoje uslužbenec in delavce, je pred nedavnim rekel, da kapital, ki ni v delu, ne more roditi blagostanja!

Dr. AVGUST SPILIGOJ

Služba za Slovence pri finančnih strožnikih

Glavno poveljstvo finančnih straž smo tu pokopali g. Jožefa Pintarja, ki je umrl na Kakencih v starosti 74. let.

Mož je bil vsestranski pošten, ugleden in vešč gospodar ter kmetovalec. Vzgojil je tudi številno družino, ki jo je vedno vodil v duhu narodne zavednosti. Vse življenje je čital le slovenski tisk. Bolj tihoga značaja, se je rad držal doma in marljivo delal vse svoje življenje. Steverjanci bomo za njim ohranili blag spomin!

Trgatev smo letos imeli srednje dobro, ker je stalno deževanje povzročilo gnitje grozdja, in smo morali čistiti vinograde. Sevniki kaj takega, in v takem obsegu! Sicer pa je vinski mošt dovolj sladek, da se nam ni treba bati, kar se tiče kakovosti vina. Skrbni nas le opomenu, novemu vinu in se bojimo, da ne bo preveč ugodna sprčo dejstva, da smo plačevali modro gal-

Nekaj novic iz Steverjana

Proti koncu minulega septembra smo tu pokopali g. Jožefa Pintarja, ki je umrl na Kakencih v starosti 74. let.

Mož je bil vsestranski pošten, ugleden in vešč gospodar ter kmetovalec. Vzgojil je tudi številno družino, ki jo je vedno vodil v duhu narodne zavednosti. Vse življenje je čital le slovenski tisk. Bolj tihoga značaja, se je rad držal doma in marljivo delal vse svoje življenje. Steverjanci bomo za njim ohranili blag spomin!

Trgatev smo letos imeli srednje dobro, ker je stalno deževanje povzročilo gnitje grozdja, in smo morali čistiti vinograde. Sevniki kaj takega, in v takem obsegu! Sicer pa je vinski mošt dovolj sladek, da se nam ni treba bati, kar se tiče kakovosti vina. Skrbni nas le opomenu, novemu vinu in se bojimo, da ne bo preveč ugodna sprčo dejstva, da smo plačevali modro gal-

co po 225 lir kg. Glede tega vsi govorijo, da bi nas ustanovitev vinskih zadrug rešila skrbi in težav, pa se le nihče ne pojavi, da bi stavljal kak stvaren začeten predlog.

Toče v Steverjanu nismo imeli in menimo, da nam jo je preprečilo streljanje proti toči v Krminu in v Kaprivi. Zelo koristno bi bilo, da bi dobili tako napravo tudi v Steverjanu!

Za ponedeljek 13. t. m. je sklicana seja našega občinskega sveta. Vsi pričakujemo, kaj bodo na seji ukrenili glede na znano vlogo Kmeto-delavske zveze od avgusta t. l., ki je vzbudila veliko občevanje in zanimanje pri vseh pošteno in trezno mislečih občinarjih.

Cesta iz Standreža skozi Sovodnje in do Zagorja

V četrtek popoldne 2. t. m. je bil na sedcu pokrajinske uprave v Gorici sestanek županov iz Gorice, Sovodenj in Zagorja ter svetovalcev g. Bratuža in g. Nanuta.

Sestanek je sklical predsednik dr. Culot, ki mu je ta dan tudi predsedoval, za predhodni pomek v zadevi vlog za popravilo ceste, ki pelje iz Standreža do Zagorja skozi Sovodnje. Vloge sta vložila župana iz Sovodenj in Zagorja ter tudi vsak od dveh omenjenih pokrajinskih svetovalcev. V glavnem kaže, da mislijo ustanoviti konzorcij treh občin (goriške, sovodenske in zagorske) za vzdrževanje te ceste. Za ponedeljek 13. t. m. je sklicana seja pokrajinskega sveta, na kateri bodo razpravljali tudi o tej zadevi. Tako bomo videli, zakaj vzdrževanja ceste ne prevzame pokrajina.

Ko je Primorski dnevnik od 2. t. m. poročal o sestanku na pokrajinskem uradu, ni g. Bratuža in njegove vloge niti omenil. G. Bratuž namreč ni od ljudske oblasti in ga je treba že zdaj prezirati zaradi bližnjih volitev.

Sicer pa želimo, da priobči Primorski dnevnik vlogo sovodenskega župana in ono od g. Bratuža, da bo javnost lahko sodila o stvarnosti prve in druge!

OTROK, DOM, ŠOLA

Otrok prejema od okolja, v katerem živi, vse, kar mu nudi. S polnimi pljuči vsrkava zrak, ki ga obdaja, in se ne zaveda ne nevarnosti, ki mu pretijo, ne zdravih sil, ki jih počasi nabira v dušo in telo.

Vzgoja otrok je po vseh božjih in človeških zakonih prepovedana staršem in, v prvi vrsti, materi. Mati je prva vzgojiteljica; ko ona ne more več svoje dolžnosti v celoti izvrševati, odda otroka v šolo, kjer se mora nadaljevati začeto delo. Učiteljica mora biti druga mati, prav tako skrbna in ljubezniva. Po srcu in duhu mora biti čimbolj sorodna pravi materi, da bo vzgojno delo lepo napredovalo, da bo otrok telesno in duševno pravilno rasel.

Katera učiteljica je bolj sorodna naši slovenski materi? Domača slovenska učiteljica, ki je živeła v slovenskem okolju kot slovenska mati, ki je prejela isti življenjski nauk, ki je članica istega naroda, ali pa morda učiteljica, ki našega jezika ne pozna, ki ne razume slovenske duše in življenja slovenskega naroda in ki je prišla na slovensko zemljo edino zato, da si zasluži kosček kruha? Odgovor je pač samo eden: edino slovenska učiteljica lahko uspešno nadaljuje delo slovenske matere!

Starši, ki se tega ne zavedajo in iz kakršnega koli razloga dajo svoje otroke v tuje šole, greše pred Bogom in narodom. Vsak greh se prej ali slej kaznuje. Zato se bo tudi ta. Morda ga bodo ti starši že sami plačali in bridko objokovali svojo neznačajnost in zločin. Da, zločin, saj je vendar pravi zločin iztrgati otroka materi iz naročja in ga vreči tujcu v roke, ki bo hotel ali nehotel napravil iz njega javničarja. Nekeč se bo morda ta otrok še maščeval nad starši!

Kaj misli svetovna javnost o

Čepčenje pravi davici in kosam

Nad eno leto stari otroci, ki se niso bili cepljeni proti kozam in davici, se morajo s svojimi starši predstaviti v dopoldanskih urah na občinskem zdravniškem uradu v Mazzinijevi ulici najkasneje do 11. t. m.

OTROK, DOM, ŠOLA

tem vprašanju, nam jasno kaže primer pravi zadnjih dni.

Mali Ivan Pirečnik, ki je bil iztrgan slovenski materi iz naročja, se je po desetih letih vrnil domov. Ves svet je odobrill razsodbo prizivnega sodišča, ki je zahtevalo, da mora otrok k svoji pravi materi, pa čeprav se mu morda bolje godi pri rediteljih. Ta otrok je gotovo trpel in doprinesel svoj delež, da je zmagala pravica.

Kako bo javnost sodila pa tiste starše, ki svoje otroke sami izročajo tujcu, ki gotovo ne skrbi tako vneto zanje, kot je skrbela nemška žena za malega Ivana!

Tudi te starše bo javnost nekoč sodila. Tega greha ne bo opral ne zlat denar bogatih trgovcev in podjetnikov, ne izgovor delavca ali uradnika, da je moral to storiti zaradi službe. Nobena ustanova, noben delodajalec ne more zahtevati od svojih uslužbencev, da se pred zaposlitvijo legitimirajo z izkaznico zločinca! Vsak delavec in vsak uradnik ter sploh vsak človek lahko vpiše svoje otroke v vsako legalno šolo! To je pravica vsakega človeka.

Zakaj pa sicer vlada podpira in priznava slovenske šole? Mar zato, da je zaposlenih tistih par začasnih profesorjev, ki čutijo do slovenske šole to, kar čuti vsak delavec do svojega dela, ki mu je več ali manj dobro plačano?

IZ SLOVENIJE

UMETNO JEZERO PRI SV. LUCIJI IZGINJA

Akumulacijski bazen hidrocentrale Doblarji pri Sv. Luciji se počasi zasipa. Računajo, da prinese vsaka povodenj s seboj nad 100.000 kub. metrov produ. Če se to ne prepreči s pogodovanjem zgornjega Posočja, bo verjetno v dobrih 20 letih umetno jezero izginilo.

URADNO MASKIRANA SLEPARIJA

Pod tem naslovom prinaša Slov. poročevalec 20. avgusta dopis, v katerem se nek Franjo Rubin iz Begunj pri Lescah pritožuje nad nesramnim ravnanjem poštne uprave. Prijatelj iz Splita mu je namreč po pošti poslal dobro zaprto ročko s 4 litri pristnega dalmatinskega vina. Ta pošiljka je pa naslovljencu prišla v roke z uradnim zapisnikom ljubljanske osrednjega poštne urada, ki je komisijsko ugotovil, da je posoda puščala in da manjka 1 liter vina. Toda Rubin je po obisku prijatelja, ki mu je vino poslal, ugotovil, da je bila vsebina pošiljke bistveno spremenjena. Namesto dobrega dalmatinskega vina je bilo v posodi kak liter »mlakužnatega borovničevega sokaa!

SLABA LETINA NA TOLMINSKEM

Slovensko časopisje zelo toži nad slabo letino, ki se obeta zlasti Tolminski. Vse prirodne katastrofe so se spravile nad ta lep planjski svet kot še nikoli poprej. Sneg, suša, toča, poplave, vse to je v dnevnem redu, kot pišejo omenjeni časopisi. Zato ni čudno, če bo letina slaba. Toda pravega vzroka za slabo letino oblasti nočejo priznati. Tudi v starih časih so bile hude zime, suša, toča in podobno, a kmeti ni stradal in živeča je bilo vedno dovolj v Jugoslaviji, tudi brez ne-sebične ameriške pomoči. Danes pa Jugoslaviji grozi lakota, a to ne zaradi slabe letine, pač pa zaradi slabega gospodarjenja. So dokazni primeri, da na kmetijah, na katerih so v starih časih živeli lahko bi rekli razkošno številne kmetijske družine, danes na teh kmetijah, ki so prišle v državno ekonomijo, ne pridelajo niti toliko, da bi plačali delavce. In takih primerov ni malo!

ZADRUGE V GORIŠKEM OKRAJU

Po uradnih podatkih, ki jih je prinesel Slov. Jadrin 1. avgusta, je v Goriškem okraju v splošnih kmetijskih zadrugah 8368 kmetijskih posestev z 8648 člani. Kmeč-

kih delovnih zadrug pa je le 40 v vsem okraju. Te delovne zadruge so imele skupnih dohodkov v lanskem letu nekaj nad 99 milijonov. Za delovne dni so prejeli 76.795.000; dohodki ohišnic so pa znesli po uradnih cenitvah 14.500.000 din.

Te gole številke zopet neizpodbito dokazujejo, da se kmetje z vso dušo vržejo le v delo na ohišnicah, ne pa na skupno delo na zadrugnem posestvu. Kako je sicer mogoče, da predstavlja dobrih 14 odst. celotnega dohodka pridelalek na skrajno omejeni površini ohišnic?

TOCA V SEZANSKEM OKRAJU

Sredi septembra je nad sezanskim okrajem divjala huda nevihta s točo. Skoda, ki je zaradi tega nastala, cenijo na približno 14 milijonov din. Najbolj so prizadete vasi Tomaj, Dutovlje, Godnje, Kreplje, Pliskovica, Dobravlje, kjer je toča uničila večino grozdja, ajde in zelenjave.

SMRTNE OBSODBE

Okrožno sodišče v Zaječaru v Srbiji je v začetku septembra obsodilo 15 obtožencev, ki so od leta 1948 do junija 1951 oškodovali borski rudnik in njegov delovni kolektiv za skoro 24.500.000 din.

Direktor gospodarsko - računsko oddelka Matija Brkan, blagajnik Dušan Jelenkovič, Bajčić in Velčkovič so bili obsojeni na smrt z ustrelitvijo. Ostali obtoženci so pa prejeli zaporne kazni od 1 do 19 let.

OBČINSKA SODISCA

Zadnje čase so se začeli resno baviti z vprašanjem ustanovitve občinskih sodišč pri ljudskih odborih vseh in mestnih občin.

»Ta sodišča bi sestavljali po trije sodniki, izvoljeni iz vrst državljanov za določeno dobo... Območje teh občinskih sodišč bi obsegalo civilne spore, kjer gre za manjšo vrednost, morda 5000 do 10.000 din. Tako bi se na eni strani razbremenila okrajna ljudska sodišča, na drugi strani pa prihranila pravnim strankam pot na okrajno sodišče. To pa bi imelo še to prednost, da bi sodniki občinskega sodišča mnogo bolj poznali razmere in lahko pravilneje razsojali. Z razsodbo občinskega sodišča nezadovoljna stranka bi imela možnost pritožbe na okrajno sodišče. (Iz Slovenskega poročevalca 20. 9. 52.)

IZ SLOVENIJE

UMETNO JEZERO PRI SV. LUCIJI IZGINJA

Akumulacijski bazen hidrocentrale Doblarji pri Sv. Luciji se počasi zasipa. Računajo, da prinese vsaka povodenj s seboj nad 100.000 kub. metrov produ. Če se to ne prepreči s pogodovanjem zgornjega Posočja, bo verjetno v dobrih 20 letih umetno jezero izginilo.

URADNO MASKIRANA SLEPARIJA

Pod tem naslovom prinaša Slov. poročevalec 20. avgusta dopis, v katerem se nek Franjo Rubin iz Begunj pri Lescah pritožuje nad nesramnim ravnanjem poštne uprave. Prijatelj iz Splita mu je namreč po pošti poslal dobro zaprto ročko s 4 litri pristnega dalmatinskega vina. Ta pošiljka je pa naslovljencu prišla v roke z uradnim zapisnikom ljubljanske osrednjega poštne urada, ki je komisijsko ugotovil, da je posoda puščala in da manjka 1 liter vina. Toda Rubin je po obisku prijatelja, ki mu je vino poslal, ugotovil, da je bila vsebina pošiljke bistveno spremenjena. Namesto dobrega dalmatinskega vina je bilo v posodi kak liter »mlakužnatega borovničevega sokaa!

SLABA LETINA NA TOLMINSKEM

Slovensko časopisje zelo toži nad slabo letino, ki se obeta zlasti Tolminski. Vse prirodne katastrofe so se spravile nad ta lep planjski svet kot še nikoli poprej. Sneg, suša, toča, poplave, vse to je v dnevnem redu, kot pišejo omenjeni časopisi. Zato ni čudno, če bo letina slaba. Toda pravega vzroka za slabo letino oblasti nočejo priznati. Tudi v starih časih so bile hude zime, suša, toča in podobno, a kmeti ni stradal in živeča je bilo vedno dovolj v Jugoslaviji, tudi brez ne-sebične ameriške pomoči. Danes pa Jugoslaviji grozi lakota, a to ne zaradi slabe letine, pač pa zaradi slabega gospodarjenja. So dokazni primeri, da na kmetijah, na katerih so v starih časih živeli lahko bi rekli razkošno številne kmetijske družine, danes na teh kmetijah, ki so prišle v državno ekonomijo, ne pridelajo niti toliko, da bi plačali delavce. In takih primerov ni malo!

ZADRUGE V GORIŠKEM OKRAJU

Po uradnih podatkih, ki jih je prinesel Slov. Jadrin 1. avgusta, je v Goriškem okraju v splošnih kmetijskih zadrugah 8368 kmetijskih posestev z 8648 člani. Kmeč-

ŠOLSKE VESTI

NOVO ŠOLSKO LETO

Na goriških srednjih šolah se novo šolsko leto prične v četrtek, 16. t. m., s šolsko mašo ob 10. uri. Dijaki naj se zberejo ob 9.30 vsak na svoji šoli, od koder poidejo v spremstvu gg. profesorjev v stolnico.

K tej maši so vabljeni tudi starši in sorodniki dijakov. Naslednji dan, v petek, bo pouk ob 8.30.

IZIDI IZPITOV

Na goriških srednjih šolah so v jesenskem izpitnem roku prestali:

Sprejemni izpit za I. licej:

BAUCON Edvard, CUMAR Elizabeta, ČESCU Ivan, FAGANEL Katarina, LACO Jožef, SGUBIN Gvido, SULIGOJ Bogdan, DEL BE NE Jožef.

Nižji tečajni izpit:

BAUCON Aldo, ERSETIG Joško, FERLETIC Ivan Karel, FURLAN Silvij, KOROSEC Sergij, LEBAN Borut, PERIC Egon, RACCARO Jožef, OERNIC Emilija, CUK Tatjana, KLANJSEK Neva, LENAR DI Marija, PAOLETTI Nela, PE TEANI Lidija, RADETTI Marija, VALENTINCIC Bogdana, VISINTIN Lucijana, ZIGON Jolanda.

Zaključni izpit strokovne šole:

COTIC Marija, CVETREZNIK Bruno, DEAN Antonija, DRUFOVKA Silvana, FLORENIN Alojzij, FURLAN Elvira, GANTAR Julijan, GORJAN Ivan, KRAVOS Klavdija, LENARDI Romul, MOZETIC Ludvik, OCRETTI Renat, PAHOR Ivan, PAHOR Virgilij, PE TEANI Jožef, PINTAR Marija, RADETTI Egidij, TABAI Ivan, TERCIC Valentin, TERPIN Ivan.

Izd matur bo objavljen v prihodnji številki.

DOBERDOB

V nedeljo 5. t. m. popoldne je goriški nadškof mons. Ambrosi birmoval v naši cerkvi. K birmi je pristopilo lepo število dečkov in deklic iz vse doberdobske občine. Praznik je potekel mirno in v redu. Kolaček in bombonov tudi ni manjkalo!

Cestni prestopki

Po novem zakonu, ki je stopil v veljavo 12. oktobra t. l., so vsi prometni prekrški kaznovani z globo, ki je štirikrat višja kot doslej. Po tem zakonu bodo torej odslej neprevidni pešci plačevali 200 lir namesto 50, kolesarji in vozovi 400 lir, motorna vozila pa kar 1000 lir, za vsak cestni prestopke.

Manj bencina

Trgovska zbornica je s tem mesecem skrčila količino bencina vsem potrošnikom proste cone. Uknila je tudi vse dodatne obroke za avtomobile.

Železniški vozni red

Od 5. oktobra je naslednji vozni red na goriški postaji:

Proti Trstu: 6.20, 7.25 8.44, 10.04 (D), 13.45, 15.57, 17.26 (DD), 18.33 (ne vozi ob nedeljah), 20.36, 21.26, 00.01.

Proti Vidmu: 4.50 (DD), 5.41, 6.36, 7.59 (D), 8.28 (DD), 10.46, 13.48, 16.00 (ne vozi ob nedeljah), 17.25, 19.15, 20.18, 23.20.

Vsakovrstno pohoštvo: SPALNICE, JEDILNICE, KUHINJE ITD. - PO NAROCILU IZVRŠI VSAKO DELO. - FORTSTVO ZA DOBER NAKUP. - TOVARNISKE CENE. - DELO SOLIDNO. - DOMACA TVRDKA.

Tovarna pohoštva Tel. 32

PRINČIČ

KRMIN Cormons prov. Gorica

Lutkovno moskovsko gledališče

XIX. kongres komunistične sovjetske partije v Moskvi

Žeja po svobodi

Kominformistični tisk vsega sveta z velikimi pompami in pravo bizantinsko podrelostjo kuje v deveta nebesa XIX. kongres Lenineve in Stalinove partije. Tudi Vittorio Vidali ni smel zaostati za ostalimi rdečimi komolci in je v primeri z ostalimi komunističnimi prvaki marsikajerega celo prekobil. In vendar nam podrobneje analiziranje XIX. kongresa Lenineve in Stalinove partije, ki je prišel 5. t. m. v Moskvi, kaže dovolj razpoki, ki odkrivajo pravo bistvo prošlavljenih ljudske demokracije. Kongres sovjetske komunistične partije — V. K. P. (b) — bi se moral vsaj vsaka tri leta, statut stranke pa je za vrhovne diktatorje zgolj krpa papirja, zato zaseda sedanjí kongres po odmoru polnih trinajst let zopet enkrat. Vzrok tako velike zakasnitve so celoma utemeljeni deloma svojevoljni. Zaradi vojnih dogodkov je sovraini zasedel razsežne pokrajine sovjetske zemlje in s tem onemogočil zastopstvo teh ozemelj prisotnost na kongresih. Glavni vzrok pa nedvomno leži v samem razvoju sovjetskega partijskega življenja.

Leta 1947 je sam Malenkov izrazil veliko zaskrbljenost partijskega vodstva glede zanesljivosti treh milijonov novih partijscev, ki so bili sprejeti v partijo med vojno in po vojni. Kremelj si ni bil na jasnem, kako se bodo držali novi partiji pri volitvah zastopstev za morebitni kongres. Zato je skrbel Stalin ksoi vso to trinajstletno dobo, da s pomočjo političnega in organizacijskega odbora partije (člane obeh odborov so zamenjali po Stalinovi volji) uvaja popolno partijsko diktaturo s ciljem, usposobiti čimvečje število mladih komunistov za svoje osebne politične potrebe.

Izgleda, da se je ta postopek v toliko posrečil, da se je partijsko vodstvo brez velikih tveganj moglo odločiti za sklicanje sedanjega kongresa.

Sedanji XIX. partijski kongres verjetno ne bo obravnaval — kakor v preteklosti — svojih tradicionalnih čistk, pač pa bo naknadno potrdil izvršene čistke in postavil ukrepe za čiščenje partije v bodočnosti.

Novi statut, s katerim se bo ukvarjal sedanjí kongres, ne bo prav nič spremenil na diktaturi Stalina in politburoja, vendar kažejo vsa propagandna sredstva, da bo Kremelj vse svoje sile posvetil naporom, s katerim bo poskušal vzbuditi vtis, kot da bo odslej dalje zavaljala v stranki nekaka notranja partijska demokracija. Člen 28. novega statuta pravi namreč med drugim: „da ima vsak partijski član zajamčeno pravico svobodne in stvarne diskusije v vprašanih partijske politike in v individualnih organizacijah stranke ali v stranki kot celoti. Seveda s tem ni rečeno, da bo odslej dalje vsakdo lahko kritiziral politiko politburoja, ali da bo celo lahko tvegali predlagati, neupniko Stalinu in Malenkovu. Proti takim morebitnim junostvom se tudi novi statut zavezuje, da v naslednjem stavku, ki pravi: »Ekstenzivna diskusija, posebno se razpravljanje v okviru vprašanih partijske politike mora biti tako organizirana, da ne vodi do izražanja, po katerem bi manjšina poskušala vsiliti svojo voljo partijski večini.«

Prikrivanju služi tudi nova kri-

latica tako imenovane »demokracije, centralizacije, ki so jo postavili zato, ker sta centralizem v stranki in vodstvu ter železna disciplina povezani z »notranjo demokracijo«. Novi partijski statut tomladi »demokraciji centralizema takole: »Volitve vseh izvršnih ustanov, od spodaj navzgor kakor tudi periodičnih kongresov partijskih organizacij, sponjo na najstrožji partijski disciplini in podvrženosti manjšine večini.«

Razumljivo je, da s pomočjo »najstrožje partijske discipline« lahko vsako krajevno partijsko vodstvo vsili tiste kandidate, ki jih smatra Kremelj za dovolj zanesljive. Kako izgledajo take volitve nam najbolje dokazuje zadnja moskovska partijska konferenca, ki je za sedanjí kongres izvolila Stalina in 11 članov politburoja za delegate v XIX. partijski kongres, ki ima prav namen, da politburo kongresu polaga svoje račune. Na ta način polagajo politburojevci račune sami sebi, medtem ko množice partijskega članstva nimajo nobene besede, ker nimajo možnosti voliti take delegate, ki bi jih hoteli. To pomeni, da se v resnici ne bo ničesar izpremenilo, ker bodo tudi nadalje se funkcionarje imenovali odzgoraj, formalno pa jih volili odspoda. Po tej praksi se sedanjí kongres seveda sestavljen iz samih zanesljivih delegatov, ki si jih je postavil Stalin sam. Ti delegati bodo volili »zanesljive funkcionarje« in ti funkcionarji bodo s svoje strani — po ukazu odzgo-

raj — volili prijetne člane centralnega komiteja, tako da bo tudi v tej instanci — ki naj teoretično vodi stranko v času med posameznimi partijskimi kongresi — v praksi samo orodje Stalinove volje.

Najvišja organa stranke sta bila doslej politburo in organizacijski biro. Odslej datje bosta oba izginila. Nadomestil ju bo »Prezidijska« in naj vodi dela centralnega komiteja med plenarnimi zasedanji in tajništvo, ki naj vodi vsa dela, predvsem za organizacijo, nadzor in izvedbo partijskih sklepov in za izbiro partijskih kadrov. Prezidijski in tajništvo nista izvoljeni partijski ustanovi, pač pa ju, organizira centralni komitej, prav tako kakor »komitej za partijski nadzor«, ki ima po členu 35. novega statuta nalogo, da čuva partijsko disciplino članov in pripravnikov partije ter kliče na odgovornost tiste komuniste, ki so se pregrešili proti partijskemu programu, partijskemu statutu, partijski in državni disciplini ali partijski morali (ogoljufati partijo, neiskrenost in zahrbitost nasproti partiji, opravljanje in klevetanje, birokratizem, razkošje itd.). Ta komitej ima v vseh republikah in ozemljih lastne, od krajevnih organov neodvisne pooblaščenca. Na ta način si partija ustvarja v svoji notranjosti partijsko aristokracijo s funkcijami partijske policije ter s tem se bolj krepi najstrožji partijski centralizem.

Iz vsega zgoraj povedanega je

jasno razvidno, da se pri tej tako imenovani »sovjetski demokraciji« ustvarja poseben precizno izdelan sistem kontrole, ki zajema z železnimi kleščami vso partijsko hierarhijo. Narode Sovjetske zveze gotovo ni treba zavidati za to hierarhijo. Zavidati pa ne moremo niti funkcionarjev, ki ji pripadajo in ki v tem sistemu igrajo ključno vlogo lutkovnega gledališča, saj tudi najnižjo funkcionarsko lutko strogo vodi na vrhovi naslednja vlada lutka, vse do Politburoja in samega Stalina. Ta lutkovni sistem, ki zajema vso ostalo lutkovno komunistično hierarhijo po vsem svetu, bo XIX. partijski kongres v Moskvi samo potrdil. Vittorio Vidali in njegovi slovenski priskledniki so res lahko ponošni na svoje lutkovne vloge.

POLITIČNI SESTANEK SZZ v Nabrežini

OKROŽNI ODBOR S D Z V NABREŽINI VABI VSE ČLANE IN SOMISLJENIKE NA POLITIČNI SESTANEK, KI BO V NABREŽINSKI KINODVORANI 12. OKTOBRA OB 16. URI.

OBRAVNAVALI BOMO POLITIČNI POLOŽAJ V ZVEZI Z RAZVOJEM TRZASKEGA VPRAŠANJA IN POLITIČNE DOGODKE V NASI OBCINI.

TAJNISTVO

IZPREMINJANJE TAKTIKE komunizma nasproti Zahodu

Londonski Economist piše, da je komunistična taktika nasproti Zahodu zdaj jasno v razdobju izpreminjanja in prilagajevanja. Ko skuša nakazati smer nove komunistične linije iz raznih političnih dogodkov zadnjega časa, pride do zaključka, da Stalin pričakuje, da se bo sedanja napetost na Zahodu ustalila, in sicer na neki določeni ravni. Tej Stalinovi diagnozi se bodo morale prilagoditi komunistične stranke izven Sovjetske zveze. Morale bodo obvladati teorijo in prakso mirnega sožitja med socializmom in njegovimi kapitalističnimi sovražniki. Marksizem bo po njihovem sicer končno zmagal, toda končni napad je bolj za nekaj časa odložit...

»Ce Moskva želi ali vidi pred seboj novo statično razdobje, potem morajo komunistične stranke do nadaljnega zavračati orožene upore in uporabo nasilja po sodrži v prid parlamentarne aktivnosti in skupne akcije z raznimi strankami, skupinami in posamezniki v določenih zadevah — piše Economist. V preteklem letu je moralo postati to jasno visokim komunističnim pravikom in reakcija na to spoznanje — tako v vzhodni kakor v zahodni Evropi — je pokazala, da obstojata dve vrsti komunistične elite. To so na eni strani partizanski voditelji, veterani španske državljanske vojne, voditelji francoskih smakljeve in uporniki iz let 1917 in 1918 — cela generacija marksističnih borcev, za katere sta politika in sila eno in isto. Na drugi strani pa so zviti komunistični par-

lamentarci, sindikalni taktiki in intelektualci, ki vihtijo buržujsko orožje.«

Prve primerja Economist volkovom, druge lisicam. Ze od začetka leta 1951 je postalo vedno bolj očito, da bodo prišle na vrh lisice, nadaljuje Economist.

»Zdaj je verjetno dosegel ta konflikt med obojimi z odrinjenjem Martyja in Tittona v Franciji svoj epilog. V nastopih proti generalu Ridgwayju pred tremi meseci so napravili »volkovi« zadnji polizkus, da bi uveljavili svoje stališče. Polomiada na pariških ulicah jim je pokazala, da nimajo prav. Zdaj bo manj rožljanja z orožjem pod buržujski okni, pač pa več povabil na skupne akcije.«

S tem bi radi komunisti zavledli volitve v zahodnih demokratičnih državah, da bi mislili, da se je nevarnost prave vojne zmanjšala in da bi se začeli spraševati o stroških hladne vojne.

Economist dvomi, da bi jim to uspelo, ker so si ustvarili komunisti v zadnjih petih letih preveč slab glas. Zato jim zdaj ne bo lahko z uspehom izvajati taktike enotne fronte. S sovjetskimi vojskami v Srednji Evropi in spričo bojev na Koreji, v Indokini in na Malaki jim ne bo lahko prepričati ljudi o kaki posebni razliki med mirnim sožitjem in hladno vojno. Dokler bo Moskva zavračala pametne predloge za poveljno poravnavo, bo podoba Stalina kot tvorca miru omadeževana in neprepričljiva.

Ni pa še gotovo, v kaki obliki bodo komunisti pokazali to svojo novo taktiko zahodni javnosti. Lahko se bo to zgodilo hkrati in enakomerno, lahko pa v postopni obliki stalnega razširjanja raznih predlogov od strani komunističnih strank. Vsekakor pa naj bi se zahodni zunanji ministri pripravili na to — meni Economist. To bi bila morda naloga Atlantskega sveta. Premisljena izjava o vsej zamisli »mirnega sožitja«, o kateri bi se sporazumelo vseh 14 držav Atlantske zveze in bi jo tudi objavili v imenu atlantskega zavezništva, bi bila dragocen in zdrav državniški akt — misli Economist. Naloga komunističnih strank je namreč v tem, da bi pripravile tak položaj, v katerem bi Zahod popustil v svojem obrambnem prizadevanju, medtem ko bi sovjetski imperij vedel svojo gospodarsko moč za nov kasnejši spopad.

Končno Economist opozarja na to, do kake velike razlike prihaja v komunistični taktiki, in spominja bralce na položaj pred petimi leti, ko so se zdele stvari čisto drugačne, vsaj kar se tiče Andreja Zdanova. Ko je bil ustanovljen Kominform, je bil Zdanov prepričan, da je še možna komunistična zmagava v Evropi, in, zaradi ugleda, ki so si ga pridobili komunisti v odporniških gibanjih. Kominform naj bi torej vodil boj proti Američanom, in sicer takoj, da bi podžgal tajna gibanja in borbene akcije. To naj bi se izražalo s sabotažami pri dobavah orožja zahodnim državam, z nasilnimi stavkami, z vtihotapljanjem komunističnih a-

gentov v javne službe in na položaje pri prometnih zvezah ter na druge važne točke v državnih sistemih demokratičnih držav.

Toda ko se je hrbenica demokratičnih držav okrepila in je postalo preveč tvegano izvajati Zahod, kar se je pokazalo zlasti pri sovjetskem neuspehu z berlinsko blokado zaradi zračnega mostu, je začela pridobivati na veljavi druga komunistična analiza, posebno po Zdanovi smrti leta 1948.

Komunistom se zdi, da bi se zdaj izplačala pavza v boju, ki ga vodi marksizem proti vsemu svetu. Temu stališču se po mnenju Economist Stalina sam morda ni nikoli odpovedal, tudi takrat ne, ko je dopuščal svojim pribočnikom, da so napravili kar največ škode razen vojne.

Evropske neizogibnosti

Ob otvoritvi dunajskega kongresa v marcu 1915 je izrekel Tailleyrand daljši govor, v katerem je iz njegovih ust prišel pomemben izrek: »Težišče Evrope ni v Parizu, niti v Londonu, niti v Berlinu, niti v Petrogradu, marveč v Podonavju in na izhodu Podonavja proti morju!«

Donava je tedaj kot reka stala samo splavarjem in malim, zelo plitvim jadrnicam, ki pa niso bile sposobne za plovbo skozi Zeleznata vrata. Zato je izhod proti morju leta 1815 mogel biti samo v Trstu. Ze samo po tem izreku francoskega državnika je možno presoditi, kako dalekovidnejši je bil ta mož. Vsekakor dalekovidnejši od mnogih državnikov, ki danes vodijo in urejajo evropske zadeve.

Ljudje danes vidijo, da se pripravljajo velike spremembe. Predvolilna borba v Nemčiji je sprožila celo vrsto novih evropskih programov, vendar pa nobeden od njih ni tak, da bi mogel zadovoljiti zahodne državnike. Nemčija koleba danes med dvema skrajnostima, enako kakor je kolebala za Napoleonovih časov. Na eni strani so bili tedaj tako imenovani demokrati, na drugi konservativci, le da so tedaj demokrati bili v zahodni Nemčiji, konservativci pa v vzhodni. Pa naj stvari stoji že kakor koli, v oči pada eno: noben del Nemčije ni tako pripravljen približati se Rusiji, kolikor prav Prusija. Od časov vojn, revolucije in cesarstva je bila vez med Rusijo in Prusijo vedno tesna. Tesno povezana je bila za časa borbe proti Napoleonu. Tesna je bila v dobi Svete zveze. Če bi bile stvari zavezile samo od Viljema I. in njegovega nečaka Aleksandra II., bi se Rusija in Prusija nikdar ne bili razšli. Zdaj pa smo spet prične nevarnosti, da Sovjetska zveza v bolj ši meri zadosti maščevalnosti Nemcev kot Zahod, čeprav Nemčija na Zahodu ni imela skoraj nobenih ozemelskih izgub, medtem ko na vzhodni strani meja na reki Odri

V nedeljo, 5. oktobra, je pričel v Ljubljani III. kongres Zveze književnikov Jugoslavije.

Po tridnevem zasedanju so izvolili v novi upravni odbor Josipa Vidmarja kot predsednika, Milana Bogdanoviča kot podpredsednika, Aleksa Vučo kot prvega tajnika in Janeza Potrča kot drugega tajnika. Razen teh so izvolili še enajst odbornikov. Po pravilih so prišli v upravo tudi predsedniki republikanskih društev književnikov. Za društvo književnikov Slovenije pride v upravni odbor tudi France Bevk. Po pravilih Zveze sklicujejo podobne kongrese vsaka tri leta in na njih volijo novo vodstvo ter po potrebi razpravljajo o vseh aktualnih vprašanjih, ki se tičejo zveze ali književnikov.

Tudi na letošnjem kongresu je bilo na programu par takih poročil. Izvršena je bila delna reorganizacija zveze, ki se mora prilagoditi decentralizaciji in demokratizaciji, ki se je izvršila v vsem življenju jugoslovanskih narodov. Tako se glasi namreč najnovejša propagandna parola in njej so se morali prilagoditi pač tudi književniki, saj žive pod režimom, ki jih priznava samo kot eno izmed več vplanske produkcije. Kakor ostalo produkcijo pa je tudi njih močno prizadela nova politika cen. Knjige se henaokrat izdajajo in prodajajo po dejanskim, ne pa po prejšnjih cenah »zavarovane preskrbe«. Zato so dražje in ljudje, ki nimajo več ještin na karte, tudi ne izdajo več toliko zanje kakor prej, ko z odvsnim denarjem, čeprav lačni, niso mogli kupiti drugega kakor kvečjemu nekaj potiskanega papirja. Zato so književniki posebej in dolgo razpravljali o tem, kako bi povečali nazadujočo prodajo svojih proizvodov.

Kot zadnja in centralna točka pa je bilo postavljeno na dnevni red kongresa poročilo znanega in uglednega jugoslovanskega pisatelja, Miroslava Krleža, »O svobodi umetniškega ustvarjanja«. Kakor je napisal Josip Vidmar v »Naših razgledih«, bi moral kongres »skušati najti neko novo orijentacijo, nov odnos književnosti do naše sedanjosti, ki bo tak, da ne bo prizadeval umetniške svobode, da pa bo hkrati vendarle pomemben činitelj pri ustvarjanju in graditvi socializma v naši državi. Naloga ni bila lahka, toda njen rezultat je bil itak že v naprej določen: književnik mora tudi v bodoče samo podpirati režim pri vsem njegovem delu in ne sme izstopati iz vrste, v kateri mora pod totalitarci korakati ves narod!

Vsekakor pa je zanimivo, da je bilo obravnavanje svobode umetniškega ustvarjanja v središču pozornosti na tem tretjem kongresu, kar

nam poleg številnih člankov, ki se zadnji čas pojavljajo v jugoslovanskem časopisu in revijah, najočitneje kaže, kako pereče postaja vprašanje duhovne svobode v Jugoslaviji. O tem pišejo v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu ter celo vsemogočni režimski ideolog Milovan Djilas se je ponizal tako daleč, da razpravlja o tem kar v ljubljanskem štirinajstodnevniku Naši razgledi, ker iz občirnosta ni hotel polemizirati v beograjskih glasilih. Kako težko pa je dokazovati nekaj, kar ni v skladu z razumom, vidimo že iz dolgih stavkov, v katere se je Djilas zapletel. V enem smo našeli nad 300 besed!

In s podobno muko se v svoji borbi proti svobodi umetniškega ustvarjanja zviujajo tudi drugi...

Preučevanje kozmičnih žarkov

Britanski jedrski fizik, profesor bristolske univerze, Powell, bo preučeval na poskusni voznji »Cometa« iz Londona v Singapur izžarevanje kozmičnih žarkov.

Na letalo bodo naložili velike kose železa, pod katerimi bodo fotografske plošče, ki jih bodo izpostavili izžarevanju kozmičnih žarkov, ko bo letalo doseglo višino 12.000 metrov. V tej višini se namreč prične tvoriti v železu mežonji, katere je neki znanstvenik bristolske univerze označil kot »cement«, ki drži skupaj delce atomskega jedra. Cim večja je višina, tem močnejše je primarno izžarevanje kozmičnih žarkov, ki obstoja iz hitrih protonov in delcev težjih atomov. V tej veliki višini, v kateri bo letel »Cometa«, se bodo zaradi kozmičnih žarkov atomi v notranjosti železnih kosov pričeli razkrajati in bodo izločali mezone. Tako bo verjetno mogoče fotografirati atomske delce, kako padajo na ploščo, in opazovati njihovo gibanje na fotografijah.

Profesor Powell, ki je leta 1950 prejel Nobelovo nagrado za jedrsko fiziko za svoja raziskovanja o mezonih, pošilja že tri leta, od časa do časa, v stratosfero posebne balone, opremljene z avtomatičnimi fotografskimi aparati za fotografiranje atomskih delcev.

Na tih poletih so balone vedno opremlili z velikim številom fotografskih plošč, ki so delovale kot generatorji, ker na balone ni mogoče naložiti težkih železnih plošč, ki običajno opravljajo to funkcijo. Poleti »Cometova« v velikih višinah pa bodo ustvarili idealne pogoje za pospeševanje tega načina atomskih raziskav. Izkoriščanje uspehov teh raziskav bo nekega dne za človeštvo verjetno prav tako koristno, kot je rastoča uporaba radioaktivnih izotopov v zdravilstvu in industriji.

Laburistični občni zbor

Britansko časopisje na široko razpravlja o uspehu Bevanovih pristavov na račun pravovernih laburistov, ki se je pokazal na volitvah v izvršilni odbor laburistične stranke na njeni letni konferenci v Morecambu.

Times meni, da po uspešnem sprejemu, ki ga je doživel govor Herberta Morrisona na konferenci — pomen tega uspeha nikakor ni jasen.

To ni bil govor strankarja. V njem ni bilo nikakršnih koncesij razpoloženju in stališču širokega stališča, vzklika Times. Ob vsakem vprašanju, ki se ga je dotaknil — ob vprašanju ob izvozu, po državljenju, ameriški politiki, trgovini s Sovjetsko zvezo, o potrebi druge zbornice, celo ob vprašanju podrejenega položaja strankine konference kot foruma, ki odloča o politiki — je govoril ne kot strankar, ampak kot državnik. Ko je končal, so zastopniki ploskali vse dotlej, da je spet vstal in se jim zahvalil za priznanje. Mož, o katerem bi mislili, da stoji ves po bit in poražen pred konferenco, je prvič po mnogih mesecih stal pred njimi kot človek, ki bi utegnil postati vnovič bodoči voditelj stranke.

Mnogi britanski listi izražajo mnenje, da so se zastopniki iz volilnih okrožij čutili svobodni v izražanju svojih nezadovoljstev, ki so jih iznašali, ker imajo volitve v izvršni odbor le omejen vpliv na izbiro strankinih voditeljev. Vedeli so, da čeprav oddajajo glasove, ne morejo s tem dosti spremeniti ravnotežja med levim in desnim krilom stranke. Tako je tudi mnenje londonskega Times-a.

Manchester Guardian se postavlja na podobno stališče, le da odločneje kritizira Bevana. Kakor drugi listi meni, da bodo svobodni sindikati njegova poglavitna ovira. »Uporniki so navidezno zmagali — pravi — a svobodni sindikati s težo svoje umerenosti držijo upornike v šahu.«

Daily Telegraph pa piše drugače. Pod naslovom »V Morecambu je upornišvo izvojevalo veliko zmago napoveduje, da bo zdaj prišlo v narodnem izvršilnem odboru do prepada med političnim in industrijskim krilom laburističnega gibanja. Zaključuje pa članek s sumnjom, da bo po vsej verjetnosti Bevan pokazal manj srečno roko, kot bi to moglo kazati glasovanje. Stranka si je sama nataknila komat volilnih obljub, ki bodo kmalu izplahnele.

OB VESELIH IN ZALOSTNIH PRILIKAH SPOMNI SE RIVNEGA SLOVENSKEGA OTROKA IN PODPIRAJTE SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO!

VESTI s TRŽAŠKEGA

TRST IN TUJI DELAVCI

Na zadnji seji tržaškega mestnega sveta je dr. Agneletto pri razpravi o stanovanjski bedi sprožil med drugim tudi vprašanje, kakorim tvrdkam naj se poveri ogromno večmilijonsko delo. Naglasil je in priporočal, da morajo priti za taka dela v poštev edinele tržaške tvrdke, ne samo ker one čutijo večjo moralno odgovornost za vstopno in točno izvedbo poverljivega dela kot tvrdke od zunaj, iz inozemstva, ampak ker dajajo le one prednost domačemu delavstvu.

Problem tujih delavcev je danes v Trstu tako pereč, da moramo zavzeti nasproti njemu odločno stališče in opozoriti nanj tudi Zavezniško vojaško upravo.

Znano je, da znaša danes v Trstu število brezposelnih okoli dvajset tisoč. Kako se ta za naše Ozemlje ogromna množica ljudi, ki znaša skoro 7 odst. vsega prebivalstva, preživlja, kako života, s čim se peča, da vyleče od dneva v dan? Eni stradajo, drugi dobivajo mizerne podpore, tretji se ukvarjajo z vsem mogočim trgovanjem, ki jih večkrat spravi v konflikt s kazenskim zakonom; drugi so spet na breme svojih sorodnikov, in več njih obupa nad človeško družbo, obupa nad samim seboj in išče rešitve celo v samomoru. Kolikoprimerov, koliko vesti po dnevnih časopisih: beda in pomanjkanje ga je gnala v smrt.

To je zlo, ki tudi moralno razkraja etične vrednote sromasnih slojev tržaškega prebivalstva, in to zlo se mora izkoreniniti.

V Trstu je dela dovolj za domače delavstvo, ali namesto domačega delavstva se namešča in zaposluje delavstvo iz bližnje Italije, zlasti iz Furlanije. Mi dobro vemo, kaj je človeška solidarnost in dolžnost do bližnjega, ki je pomoči potreben. Mi ne zamerimo furlanskim delavcem, če si skušajo zaslu-

žiti v Trstu in na STO-ju košček kruha. Toda če morajo tisoči in tisoči tržaških delavcev vsak dan gledati na uro in biti priča, kako z druge strani prihajajo vsako jutro po tri ali štiri vlaki polni italijanskih delavcev na delo v Trst, morajo izgubiti zaupanje in vero v pravičnost tržaške uprave in upraviteljev. To je zlo, ki ne ostane omejeno samo na gospodarskem polju, ampak se razpasa na socialno in politično polje. Temu mora ZVU odpovedati.

Pristojna oblastva za zaščito in kontrolo dela pravijo, da prihajajo iz Italije v Trst samo delavci, ki jih v Trstu ni dobiti, zlasti zidarji. Je do neke mere res, da zidarjev v gotovih režijah v Trstu primanjkuje, ali je z druge strani tudi res, da zlasti italijanske tvrdke pod pretvezo, da dobe iz Italije zidarje, spravljajo pod imenom zidarjev in drugih potrebnih poklicev v Trst ljudi, ki niso zidarske žlice nikoli

imeli v rokah, ljudi, ki so vse drugo kot zidarji. In ti ljudje odjedajo kruh domačim delavcem. Zato bi se morala izvesti stroga nepristranska kontrola vseh tujih v Trstu in STO-ju zaposlenih delavcev in bi se morali odpustiti vsi delavci, ki niso na svojem delu neobhodno potrebni.

K nezaposlenosti je pripomoglo tudi veliko število italijanskih beguncev, katerih je na STO-ju v coni A okoli 25.000. So to povečini reveži, ki so izgubili skoro vse svoje. Oni so povečini optirali za Italijo in so se na potu ustavili v Trstu, ali so bili od italijanskih organizacij iz političnih razlogov tu pridržani. Če bi bilo v Trstu dela in stanovanj v izobilju, ne bi bili oni na breme tržaške občine in tržaškega prebivalstva. Danes pa, pri ogromnih bremenih, ki jih mora tržaško ljudstvo nositi, do najsiromašnejših slojev, so oni težko gospodarsko breme za Trst in

poleg tega povzročajo brezposelnost domačega delavstva in uradništva. In to tembolj, ker imajo italijanski begunci pri današnjih političnih razmerah v Trstu pri nametanju celo prednost pred domačini.

Zato je ZVU dolžna rešiti tudi problem beguncev na Tržaškem in dati tržaškemu delovnemu ljudstvu jamstvo, da ne bo na svojih lastnih tleh zapostavljeno.

Začetek pouka na slovenskih srednjih šolah

Za nižjo trgovsko strokovno šolo bo otvoritvena služba božja v torek 14. t. m. ob 8.30 uri v kapucinski cerkvi na Montuzzi.

Za učiteljske in trgovske akademije bo otvoritvena služba božja v sredo 15. t. m. ob 10. uri v cerkvi Starega Sv. Antona.

Učenci in učenke se zberejo ob navedenih urah v dotični cerkvi. Po maši gredo v šolo, kjer jim dajo razredniki potrebna navodila za novo šolsko leto in jim sporočijo urnik. Redni pouk se začne v četrtek 16. oktobra.

To so kanalie!

V poročilu o seji tržaškega mestnega sveta od 7. t. m. je Primorski dnevnik od vsega važnega govora dr. Agneletta prinesel le to »poročilo«:

»V znamenju novega bratstva med komunisti in agneletovci je bila tudi včerajšnja izjava svetovalca Agneletta, ki je pohvalil Pogassijevo resolucijo.«

To je tako umazana laž, da jo more položiti na krožnik slovenskim bralcem samo tisti, ki mu je prešlo v kri in meso brezvestno in namerno varanje slovenskega ljudstva. Dr. Agneletto je kritiziral in odklonil komunistično resolucijo, četudi je priznal, kakor več nekomunističnih govornikov, da je bila skrbno sestavljena.

Da bo slovenska javnost razumela, zakaj širi Primorski dnevnik take laži, povemo vsej naši javnosti, da so si titokomunisti s svojimi besednjakovskimi sopotniki nadelo novo nalogo trobiti v svet, da je Slovenska demokratska zveza sklenila nek sporazum s kominformisti. To delajo samo zato, da opravijo pred slovensko javnostjo hlapčevsko vprego besednjakovcev in neodvisnih v titovski jarem, češ če je SDZ povezana s kominformisti, smejo biti povezani s titokomunisti tudi besednjakovci in neodvisni.

Zato je trditve o sporazumu izmisljena laž. Slovenska demokratska zveza stoji od spojega obstoja vedno na neizprosno načelnem antikomunističnem stališču in bo temu svojemu načelu ostala vedno zvesta. Če je pri zadnjih podeželskih volitvah šla skupaj s titokomunisti, je storila to samo zato, ker je naše pošteno ljudstvo misli-

lo, da lahko veruje titokomunističnim izjavam o odkritosrčnem sodelovanju v obrambi narodnih koristi. Toda po končanih volitvah se je brzdno preprečila, da so titokomunisti in njihovi sopotniki hoteli že ta prvi skupni nastop izkoristiti za to, da bi vse slovenske občine in posebno še važno devinsko-nabrežinsko občino spravili pod svojo šako. Tako so poskusili na Koruškem, tako v Gorici, tako na Tržaškem!

Slovenski narod je preveč pameten in politično zrel, da bi se dal pitati za lažmi. Čas je, da pomete s takimi kanjaljami!

Nov vozni red vlakov

Uprava železnice sporoča, da so s 5. oktobrom stopile v veljavo naslednje spremembe voznega reda vlakov:

potniški 1665 Trst - Portogruaro bo odpeljal ob 18.20 namesto ob 18.10;

potniški 1680 Videm - Trst bo pripeljal ob 19.58 namesto ob 20.23; brzci 492 Benetke - Trst bo pripeljal ob 20.05 z oddekom iz Bologne in Milana namesto ob 19.55;

potniški 1711 Opčine (Polje) - Trst bo pripeljal ob 20.20 namesto ob 20.10.

Prav tako ima od 5. oktobra dalje dosedanj brzec R 491, ki odhaja ob 6. uri proti Bologni, vključen tudi direktni vagon do Milana.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

Dr. N. GIGLIA
Zobozdravnik - kirurg
Proteze in zdravljenje z najmodernejšimi sistemi.
Sprejema od 15. do 20. ure
Ulica Torre bianca 43-II
(Vogal ulica Carducci)

ZDRAVNIK
Dr. FRANJO DELAK
v TRSTU
sprejema od 15.-17. ure
v ulici Commerciale št. 10-II
Pokličite tel. št. 31813

Mizarji kmetovalci podjetniki!
Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodnejše
CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sennino, 24

Stanovanjska beda in obč. svet

Tržaški obč. odbor je predložil resolucijo, ki v glavnem zahteva od države 10 milijard lir, plačilnih v šestmesečnih obrokih po 1 milijardu 250 milijonov lir, zato da bi mogli sezidati v prihodnjih štirih letih 5000 stanovanj z vsaj dvema sobama, kuhinjo in drugimi pritlikinami. Dr. Pogassi (kominformist) je predložil resolucijo, da naj občina najame posojilo od 2 in pol milijardi lir za sezidanje 1200 stanovanj. Svétnik Toloy (Neodvisna fronta) je predlagal, naj se spremeni odlok št. 147 ZVU s tem, da se sestavi komisija, postavljena za odkazovanje stanovanj predvsem od zastopnikov mestnega sveta, od katerih naj dva pri-

padata večim skupinam manjšine. Govorili so razni govorniki: dr. Harabaglia, Geppl, dr. Pogassi, dr. Agneletto, prof. Cusin, Toloy, dr. Dekleva in drugi.

Dr. Agneletto je v svojih izjavah naglasil, da bi bilo odveč izgubljati besede o potrebi novih stanovanj, ko smo vendar vsi pričevali velike stanovanjske mizerije, ki vlada pri nas. Gre le za denarna sredstva, da se tej stanovanjski bedi odpomre.

Resolucija mestnega odbora zasluzi s finančnega stališča prednost pred komunistično resolucijo, ki je sicer izbrpno sestavljena, kajti ona prva resolucija gre za tem, da se dobé finančna sredstva od dr-

žave in da se ne obremeni tržaškega prebivalstva z novimi davki in novimi užitninami. Posojilo od 2 in pol milijarde, ki ga predlaga komunistična resolucija, bi občutno obremenilo prebivalstvo, ne ziraže se na to, da bo prebivalstvo obremenjeno z novimi davki za nove ceste in kanalizacijo v krajih, kjer bodo zidana nova stanovanja. Mi vemo, da so ravno po trošni davki v Trstu ogromni ter se od leta v leto večajo in tlačijo predvsem revne sloje; zato ne moremo za 35 let obremeniti tržaške mestne bilance še z obrestmi in amortizacijo težkih milijardnih posojil, kakor to predlaga kominformistična resolucija. V tem pogledu je resolucija odbora laže sprejemljiva in boljša.

Kar se tiče dodeljevanja stanovanj, ima resolucija svétika Toloya prav, da morajo imeti v dotični komisiji glavno besedo predstavniki mestnega sveta, ker oni bolj kot kdor koli drugi čutijo odgovornost in dolžnost nasproti volivcem, da se stanovanja dodeljuje pravično in najbolj potrebnim. Zato bo glasoval za Toloyevo resolucijo, izvzemši točko o predsestvištvu komisije, ki mora ostati poverljeno okrajnemu sodniku (pretorju), kajti ravno sodniki so se izkazali zaradi svojih izkušenj in privzgojenega čuta pravičnosti kot najbolj sposobni nadzorniki takih komisij.

Za tem je dr. Agneletto naglasil, da mora ob tej priliki opozoriti ne samo mestni odbor, ampak pristojno zavezniško oblast, da stanuje veliko število v Trstu zaposlenih delavcev in uradnikov tudi v občini Devin-Nabrežina, Dolina, Repentabor in Zgonik. S tem je stanovanjska beda v Trstu dosti zmanjšana in zato je treba pri sestavljanju proračuna s strani mešane komisije v Rimu vzeti posebno v poštev potrebe podeželskih občin po fondih za zidanje novih stanovanjskih hiš.

Nadalje je dr. Agneletto zahteval, naj pri oddaji del za nove stanovanjske hiše v Trstu upoštevajo v prvi vrsti tržaška stavbena podjetja, kajti ta podjetja ne samo da so solidnejša, ker čutijo večjo moralno odgovornost za dela, izvršena v lastni občini, kot podjetja, ki pridejo iz inozemstva v Trst z namenom, da tu samo zaslužijo, ampak nam tržaška podjetja nudijo jamstvo za to, da bodo dala delo in zaslužek predvsem domačim delavcem in obrtnikom.

In končno je dr. Agneletto še opozoril mestni odbor in zlasti odbornika inž. Visintina kot načelnika mestnega urada za javna dela, naj ne pozabijo na tržaško kameno industrijo in na kraške kamnolome. V mestnem svetu se je že o tem govorilo, toda ostalo je le pri besedah. Dr. Agneletto je tudi priporočil, naj se nove stavbe grade na neplodnih zemljiščih in ne na plodni in obdelani zemlji ter naj ne razlašča našim kmetom njihovo plodno zemljo in jih s tem oropajo edinega njihovega dohodka. Zato je dr. Agneletto ponovno in vroče priporočil, naj se pri vseh zidarskih dovoljenjih naroči podjetniku, naj uporabi z agovote dele stavbe kraški kamen.

Repentabor

V soboto 11 oktobra ob 14. uri bo prva seja novega občinskega sveta občine Repentabor.

Na dnevnem redu je šestnajst točk, med njimi odobritev občinskega proračuna.

SEJA OBČINSKEGA SVETA V NABREŽINI

Župan očita sabotažo opoziciji

Pred začetkom seje občinskega sveta je župan Terčon naslovil sledeče besede na občinske svetovalce opozicije:

»Naša zadnja seja ni bila ravno vzor redne in resne seje.«

Ce bomo na tak način nadaljevali, ne bo nič čudnega, če bodo naši volivci, naši delovni ljudje nekako z nezaupanjem zrl na ta naš občinski zbor in postali do vse občinske uprave nekam zaskrbljeni, videč prerokanje in očitanje, ki vladata na naših sejah.

Zaradi tega si dovolim izreči par besed na naslov naše opozicije. Nikar ne mislite, gospodje, da vam bo ljudstvo, ki nam je poverilo odgovornost za vodstvo občinske uprave, sledilo na vaši poti obrekovanj in klevet.

Bodite prepričani, da boste s tem vašim nastopanjem in s tem vašim pisanjem izgubili vi sami zaupanje naših volivcev!

Vaše ravnanje na sejah, vaše neosnovane kritike in obrekovanja imajo le namen rušiti to, kar so drugi dosedaj pripravili in žrtvovali v korist občinske skupnosti. Vaš namen je tudi pred svetom očrtniti našo občinsko upravo.

Vedite pa, da se vam to ne bo posrečilo, ker vam bomo vse vaše nakane, z našim delovanjem v korist vse občine, preprečili.

Vemo, da imate v rokah dobro orožje, to je vaš dnevni in v zadnjem času tudi nek tedenski tisk.

Toda, ker se vi tega sredstva poslužujete le v razdiralne namene, vam tudi to ne bo koristilo, ker naše ljudstvo je vsega tega gnolja, ki ga vi izlivate na našo upravo, a še posebno na mojo osebo, že davno sito, ter vse to ostro obsolja.

V družbi z očeti nekaterih naših svetovalcev, ki se zdaj tako trmasto zaganjajo proti sedanjemu odboru, smo upravljali in gradili več let našo občino vedno v največjem sporazumu ter vedno le v korist splošnosti.

Čeprav smo bili v prejšnjem obč. svetu pripadniki raznih političnih skupin in ideologij, vendar tu, v tej dvorani, pri tej mizi smo bili vedno enotni pri delu za blaginjo našega ljudstva.

Vsi prejšnji svetovalci se vedno z hvaležnostjo spominjamo vaših očetov, ki so mnogo, veliko doprinesli ne samo v dobi prejšnje uprave, ampak sploh v svojem življenju, za napredek naših vasi in našega naroda.

Zato pozivam Vas mlade občinske svetovalce, ki ste stopili na mesta svojih očetov, da delujete v

korist občine po zgledu, katerega ste dobili od svojih očetov, ki vam še marsikaj dobrega in pametnega lahko svetujejo, ter ne poslušajte sedanjih modernih svetovalcev, ki bi radi zanesli k nam ne samo strankarsko politiko, ampak tudi osebno mržnjo in prezirnanje.

Ce imamo med nami politične in ideološke razlike, ni to ovira, da ne bi mogli skupno sodelovati v vseh vprašanih gospodarske in socialne narave vedno v korist našega ljudstva.

Zmerne županove besede so pravilno odjeknile med občinstvom, ki je sito preočiti mahinacij opozicije, s katerimi hočejo zavlačevati delo občinskega sveta in onemogočiti poslovanje odbora. Prav posebno so besede zadele dva glavna na povzročitelja tega stanja: D. Legiša in dr. J. Škerka. Oba sta besno reagirala na županove besede, ki so neposredno kazale na njih in jih pred javnostjo ožigosale za to, kar sta: izvrševalca nalogov ljudi, čijih glavni cilj je onemogočanje dela odbora v nabrežinski občini. Zanimivo je, da je čutil dr. Škerk potrebo pojasniti, da njegova skupina nima ne dnevnikov, ne tednikov, ko že vrabci na veji znajo povedati, da članki o nabrežinskih zadevah, ki jih čitamo v Primorskem dnevniku, niso zrasli daleč od Škerkove njive!

Odbornik Floridan je odgovoril opoziciji in pritržil, da je ta krivca za sabotažo in onemogočanje dela obč. sveta. Poudaril je, da se opozicija poslužuje vseh sredstev, tudi klevetanja in laži po časopisih. Kot take je označil članke nabrežinskega dopisnika v Katoliškem glasju ter izjave D. Legiša in dr. J. Škerka (zanimivo, da teh izjav kaže dr. Škerk sploh ni podpisal v originalu!) in istem časopisu. Ožigosal je kot neresnično še posebno izjavo, naj bi bil on rekel D. Legiši, da se bo občinski svet sestel šele proti koncu oktobra ali v začetku novembra.

Po prehodu na dnevni red je svet odobril poviške plač občinskim uslužbencem, ki gredo od najmanj 2.000 lir do največ 3.500 lir mesečno. To povišanje bo predstavljalo za občino novo breme 250.000 lir letno, ki bo krito iz normalne bilance. Občinski svet je predlog poročevalca A. Visintina soglasno odobril.

Občinski svet je nato prešel na razpravljanje o delovnem pravilniku.

Dr. Škerk se je strahovito, razburil in se zagnal z vso silo proti

pravilniku. Očital je, da je diktatorski, da je pisan v slabi slovenščini, da je protizakonit. A pozabil je, da zaenkrat sedi še vedno v občinskem svetu čone A STO-ja in da zato še ni rečeno, da mora naveden predlog odbora biti neodstojno sprejet, kot se to vedno in dosledno dogaja v Titovini! To mu je pojasnil župan in ga povabil, naj nikar ne išče dlake v jajcu, kar se tiče slovenščine: predno bo pravilnik dokončno odoben, bo poskrbljeno tudi za dobro slovensko obliko! A besede župana nič ne zaležejo. Dr. Škerk je zajezdil svojega konjička in jahal naprej!

Župan je tedaj povabil odbornika Floridana, naj začne s citanjem členov pravilnika. Pri vsakem členu je opozicija naperila vse svoje težke kalibre in dokler jih ni vseh izstrelila, ni odnehala. Sledili so si v nastopih trije kraji opozicije Škerk - Legiša - Colja. Vedeli so pa povedati malo, čeprav so govorili dosti. Glavna razloga sta bila slaba slovenščina in pa diktaturac. Ko je padel ta očitek iz Coljevih ust, se je občinstvo veselo zasmejalo. Dragi Colja, če bi si kdo upal tako zganjati opozicijo v beli Ljubljani, kot jo vi in vaši zganjate v Nabrežini, bi si Kraigher dal narediti škornje iz vaše kože!

Opozicija še vedno ni odnehala v zavlačevanju: občinski svet je izgubil že dve uri in pol zaradi te taktike. Zato je župan predlagal, naj imenuje odbor treh članov, ki naj predloži občinskemu svetu novi osnutek pravilnika.

Opozicija je sprejela predlog ter je zahtevala, da morajo njeni zastopniki v komisiji biti najmanj trije. Colja je celo predlagal, naj bi večina imela dva zastopnika. Očitno sveta trojica (in en sam bog: Tito) ne more iz praznih razlogov dovoliti, da bi kak njen član ostal izven tega odbora. Res lep primer zaupanja med stovarišči! Zaradi tega je občinski svet izgubil spet nad pol ure. Župan Terčon je bil sit tega mlačenja prazne slame in pristal je zato na to, da bo opozicija imela tri člane v odboru. Blaženi so novi in starl titovci utihnili in tako so lahko doleteli odbor, ki ga bodo sestavljali: Floridan, Albin Škerk, Visintin in Ivan Terčon za večino ter dr. Škerk, Legiša in Mišič za manjšino.

Na koncu smatramo za svojo dolžnost, da izrečemo zahvalo našemu odborniku J. Colji iz Devina, ki je — čeprav bolan — prišel na sejo in s priznano tehotnostjo sodeloval pri njenem razpletu.